

ΡΕΜΒΑΣΜΟΣ

★ ΑΓΝΩΣΤΟΙ ΖΑΚΥΝΘΙΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ ★

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΚΑΨΟΚΕΦΑΛΟΣ

ΠΟΙΗΣΙΣ πάντοτε ἐκαλλιεργήθη ἐπιτυχῶς ἐν Ἑπτανήσῳ καὶ μάλιστα ἐν Ζακύνθῳ. Τὰ ἔργα τοῦ Σολωμοῦ καὶ τοῦ Κάλθου εἶναι τὸ λαμπρότερον κόσμημα τοῦ ἑλληνικοῦ Παρασσού.

Ὁ Ζακύνθιος γεννᾶται ποιητὴς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Ἡ φυσικὴ καλλονή, ἡ ἡμερότης τοῦ κλίματος καὶ ὁ τρόπος τῆς ζωῆς καθιστῶσι τὴν ψυχὴν εὐεπίφορον πρὸς τὴν ἔμπνευσιν. Αἱ παραδόσεις ἐν γένει ἐνισχύουν τοὺς νέους εἰς τὴν λατρείαν τῶν Μουσῶν. Ὁ καλὸς αὐτὸς τόπος οὔτε στρατηγούς μεγάλους παρήγαγε, οὔτε δαινοὺς πολιτικούς, ἀναδειχθέντας διὰ τῆς ἀξίας τῶν καὶ ὄχι ὑπὸ τῶν περιστάσεων. Ὑπὸ τὸν ἀνέφελον οὐρανόν, τὸν αἰωνίως μειδιῶντα, ἀπέναντι ἀπὸ τὴν γλαυκὴν θάλασσαν, ἀπαλύνεται ἡ ψυχὴ καὶ ναρκῶται ὁ ὁργανισμός. Οἱ κάτοικοι τῆς Ζακύνθου δὲν εἶναι μεγάλοι ἐπιχειρηματίαι, δὲν εἶναι ἐπιρρεπεῖς πρὸς τὰς ἐπιμόχλους ἐργασίας, εἶναι ὅμως πάντοτε εὐγενεῖς καὶ φιλήσυχοι, εὐφρεῖς καὶ εὐπαιδευτοί.

Ὅταν λοιπόν, εἰς τὰς εὐνοϊκὰς αὐτὰς συνθήκας τῆς φύσεως καὶ τῆς κοινωνίας, τύχη νὰ ἔχη κανεὶς καὶ ἔμφυτον τὸ ποιητικὸν χάρισμα, δὲν εἶναι παράδοξον ἂν γίνῃ ποιητὴς.

Εἰς ἐκ τῶν Ζακυνθίων ποιητῶν εἶναι καὶ ὁ Ἄρισ-

τείδης Καψοκέφαλος. Ἡ φύσις τὸν ἔκαμε ποιητὴν, ὁ τόπος τοῦ ἔχάρισε τὴν ἔμπνευσιν, ἐκεῖνος ὅμως δὲν κατώρθωσε νὰ γίνῃ μέγας.

Ἡ ποίησις τοῦ δὲν ἐκπηγάξει, ὅπως εἰς τοὺς μεγαλοφρεῖς ποιητάς, ἀπὸ τὸν νοῦν, ἀπὸ τὴν σκέψιν, ἀλλὰ γεννᾶται ταπεινὴ ἀπὸ τὴν καρδίαν καὶ τὰς αἰσθήσεις, διότι τὸ πνεῦμα τοῦ δὲν ἐδέχθη τὴν πνοὴν μιᾶς ὑγιοῦς ἀνατάσεως τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἡ ποίησις κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους. Ἐμμεῖνε κλεισμένος μέσα εἰς τὰ σινικὰ τείχη τῶν παραδόσεων καὶ δὲν ἀνοίξε τὴν ψυχὴν τοῦ πρὸς τὸ νέον φῶς.

Εἰς τὰ στιχορρηγήματά του, ἐκτὸς ὀλίγων, ἐλλείπει ἡ πρωτοτυπία καὶ ἡ δύναμις, καὶ μόνον μία αἰσθηματικότης καὶ μία λεπτολόγος ἔκφρασις ἐνυπάρχει, εὐχάριστος ὅπως δὴποτε εἰς τὸν ἄγευστον τῶν ἀριστουργημάτων τῆς διανοίας, τῶν μεγάλων τέκνων τοῦ πνεύματος. Ὁ Καψοκέφαλος δὲν ἀντιλαμβάνεται τὴν ποίησιν, ἀλλὰ αἰσθάνεται αὐτήν. Ἡ φαντασία τοῦ ὑποκινεῖται ἀπὸ τὸ αἶσθημα πάντοτε. Ἡ ἐργασία του, αὐτοχῶς ἀμοιρεῖ ἐκλεκτικότητος, ὅταν δὲ ἐλλείπει αὕτη ὁ καλλιτέχνης δὲν εἶναι μέγας, διότι καθὼς λέγει κάπου (1) ὁ μέγας φιλόσοφος Νίτσε: «τοῦ ἀγαθοῦ καλλιτέχου ἡ φαντασία γεννᾷ καλὰ συνάμα καὶ κακὰ καὶ μέτρια. Μόνον ἡ κρίσις ἡ γυμνασμένη ἐκλέγει καὶ συγκεντρώνει τὰ καλὰ μόνον.» Διὰ τοῦτο τὰ μεγαλύτερα πνεύματα δὲν ἀφίνουν ποτὲ τὰ ἔργα τῶν ἀτελῶν, ὅπως εὐγῆκαν ἀπὸ τὴν πρώτην ἔμπνευσιν, ἀλλὰ πάντοτε τὰ διορθώνουν καὶ τὰ τροποποιοῦν, προσπαθοῦντες νὰ καταστήσουν, ὅσον ἐνεστί, τελειότερον τὸν στίχον, τὴν μορφήν, τὸ ἔνδυμα δηλονότι τὸ ὁποῖον οὐα περιβάλλῃ τὴν ιδέαν ὅπου συνέλαβεν ἐν στιγμῇ ἐμπνεύσεως ἡ φαντασία. Ὁ νοῦς συλλαμβάνει καὶ ἡ τέχνη πλάττει, μορφώνει, δημιουργεῖ ἀπὸ μίαν ιδέαν ἓνα τέλειον ἀριστοῦργημα. Παράδειγμα τρανὸν τοιοῦτον εἰς τοὺς ἰδικούς μας ποιητάς εἶναι ὁ Σολωμός, ὁ ὁποῖος ἐφρόντιζε πολὺ διὰ τὰ ἔργα του καὶ πάντοτε κατεγίνετο εἰς διορθώσεις, εἰς μεταλλαγὰς καὶ προσθαφαίρε-

(1) Nietzsche. Pages choisies. Paris 1900.

σεις. Ἐφαίνετο ὁ ἀληθινὸς τεχνίτης ὅπου δὲν ἔμενεν εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴν μορφήν τὴν ὅποιαν ἔδιδεν ὁ στίχος εἰς τῆς ιδέας τὴν ἐντέλειαν.

Ὁ Σολωμός, ὡς γνωστὸν, πάντοτε ἐπεδίωξε νὰ ὑποτάξῃ τὰ περὶ γίσιμα τῆς φαντασίας εἰς τῆς τέχνης τὸ βαθύτερον νόημα. Ὁ Καφοκέφαλος μολοντί ἀπὸ μικρὸς ἐμελέτησε τὸν Σολωμόν, καὶ τὸν ἐθαύμασε καὶ ἐν πολλοῖς προσεπάθησε νὰ τὸν μιμηθῇ, ἐν τούτοις δὲν ἡδυνήθη νὰ ἐγκλωπώῃ τὴν ἐντέλειαν τῆς μορφῆς τῶν στίχων. Ἴσως νὰ μὴν ἠθέλησε, ἴσως νὰ μὴν ἡμπορῇ ὁ καθείς νὰ μιμῆται τὰ καλὰ καὶ τὰ ἐκλεκτά.

Καὶ φυσικὰ, ἂν θέλωμεν νὰ φανώμεν δίκαιοι, δὲν μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ ἀρνηθώμεν ὅτι ὁ Καφοκέφαλος παρήγαγεν ἔργα ὠραία καὶ ἀξία λόγου τὰ ὅποια, δυστυχῶς, ἢ ἔμειναν ἄγνωστα ἢ ἐλησμονήθησαν. Ἐνῶ ἔγραψε τέσσας χιλιάδας στίχων, τὰ καλὰ του, τὰ ἐκλεκτά του περιορίζονται εἰς πολὺ ὀλίγα. Ἡ ἀληθινὴ τέχνη τὴν δὲν θέλει αὐτοσχεδιάσματα καὶ ἀπλὰς ὁμοιοκαταληξίας. Ὁ Καφοκέφαλος, δυστυχῶς, εἶναι ποιητὴς πολὺ εὐκόλος. Αἱ σκέψεις του γεννῶνται εἰς τὸν νοῦν του ἑμμέτροι. Εἰς τοῦτο δὲ πρέπει νὰ ἀποδώσωμεν τὴν μεγάλην του παραγωγικότητα. Ὁ ἀριθμὸς κατέστρεψε τὴν οὐσίαν, τὰ περισσότερα τῶν ποιημάτων του πάσχουν ἀναίμειαν, διότι τὴν κάθε σκέψιν του τὴν μεταποιεῖ εἰς ὁμοιοκαταληξίας, καθὼς ἡ στομαχικὴ χώνευσις κατεργάζεται τὰς τροφὰς καὶ τὰς μετατρέπει εἰς οὐσίαν τοῦ σώματος. Διὰ τοῦτο μερικοὶ στίχοι του εἶναι μεστοὶ στόμῳ, μακροσκελεῖς καὶ πεφυσημένοι.

Βεβαίως εἶναι ἀρκετὰ δύσκολον νὰ κάμῃ κανεὶς ἐντελῶς ὠραίους στίχους, ὑποθέτω δὲ ὅτι ὁ γάλλος τεχνικὸς Ταινὲ εἶχε δίκαιον νὰ ἰσχυρίζεται ὅτι εἶναι εὐκολώτερον νὰ νικήσῃ τις μίαν μάχην παρὰ νὰ κάμῃ ἕξ στίχους ἀπολύτως ὠραίους.

Ἐν τούτοις ὅμως ὁ Καφοκέφαλος ἔγραψε στίχους πολὺ ὠραίους, ὅπως εἶναι οἱ κατωτέρω, ἀπόσπασμα ἀπὸ ποίημά του ἐπιγραφόμενον «Ἁγίον Πάσχα».

Στὸν κόσμον ὁ ἥλιος τὸ φῶς του χάμου
ἀπλώνει δλόφρολο καὶ ταπεινὸ
καὶ κάνει ἀνάστασι τὸ κλωνὶ τοῦ ἔμμου
μὲ τὸ ἀπάτητο ψηλὸ βουνό.

Γλυκεῖα κι' ἀνήκουστη μιὰ μελωδία
ἀπ' τὸν παρὰδεῖσον ἐδῶ ἀντηχεῖ,
δίνει τὰ τέσσερα τῆς γῆς στοιχεῖα
ἀγάπη ἀτέλειωτη καὶ θεϊκή.

Τὴ γῆ στοιλίζουνε μαργαριτάρια,
νέα φυτρώουν χόρτα κι' ἀνθοί,
μιλοῦν, αἰσθάνονται καὶ τὰ λιθάρια
τὸ φῶς εἰς τ' ἄνυχα δίνει ζωή.

Δροσάτη ἡ θάλασσα γαλανομάτα
λάμπει κυττάζοντας τὸν οὐρανὸ
καὶ μὲς τὰ στήθη της κλεῖ τὰ δροσάτα
τὸ γλυκογέλιο του τὸ φωτεινὸ.

Τὸ πρῶτον ἀνδρόγυνον συχωρεμένο
ἀπὸ τὸ ἁμάρτημα, γλυκογελᾷ
καὶ λάμπει ἀθώωτον λευκοντυμένο
στὸν ὀλοφώτιστο Γολγοθᾶ.

Μὲ τὴν εὐρυθυμίαν καὶ τὴν ὁμαλότητα τοῦ ποίηματος τούτου, ὁ Καφοκέφαλος μᾶς παρέχει τὴν συναίσθησιν

μιάς ἀληθοῦς ποιήσεως, ὠραίας, ἡ ὅποια οὐδέποτε παρακμάζει.

Ἡ ποίησις του ἔχει δύο ἰσχυρὰ στηρίγματα, τὴν θρησκείαν καὶ τὴν ἀγάπην, εἰς τὰς συμφορὰς τῆς ζωῆς. Ὁ Καφοκέφαλος ἐδοκίμασε λύπας καὶ δυστυχήματα, ὑπέφερε καὶ ἐπόνεσεν, ἀλλὰ διεφύλαξεν ὅλον τὸ ἄγνον ἄρωμα τῆς Μούσης του, τὴν παρθενίαν τῆς ποιήσεως. Ἀποτελεῖ ἀντίθεσιν πρὸς ἄλλον ποιητὴν, συμπολίτην καὶ φίλον του, τὸν Στέφανον Μαρτζώκην. Καὶ οἱ δύο ὑπῆρξαν ναυαγοὶ εἰς τὸ ταξίδιον τῆς ζωῆς. Ὁ Μαρτζώκης ὑπέφερε καὶ κατέστησε συμμετοχόν, τῆς λύπης του τὴν μοῦσαν του. Ὁ Καφοκέφαλος ἐφάνη ἰσχυρότερος. Εἰς τοὺς στίχους του δὲν διαφαίνεται πόσον ὑπέφερε. Ἐκρυψε τοὺς πόνους του εἰς τὰ μύχια τῆς καρδίας του καὶ δὲν ἐθρήνησε δημοσίᾳ. Ἡ ἀπελπισία, ἡ παραγνωρίζουσα τὸν Θεὸν καὶ ἀποκηνοῦσα τὸν ἄνθρωπον, δὲν εἰσήλθε ποτέ εἰς τὴν μεγάλην χριστιανικὴν του καρδίαν. Ὁ Καφοκέφαλος ὑπέφερε καὶ ἔκλαυσε, ἐπόνεσεν ἀλλὰ δὲν ἀπληπίσθη. Ὡς ἄνθρωπος ὑπῆρξε δυστυχής, ἀλλὰ τὴν δυστυχίαν του ἀπέκρυψεν ἀπὸ τὰ βλέμματα τοῦ κόσμου, δὲν ἠθέλησε, καθὼς λέγει ὁ *Slechelli*

portar i suoi segreti a processione.

Οὐδεὶς διχασμὸς ὑπάρχει μεταξὺ ποιητοῦ καὶ ἀνθρώπου. Ὁ ἑαυτὸς του λανθάνει εἰς ὅλα του τὰ ποιήματα καὶ διαφαίνεται εἰς τὰ ὀλίγα καλὰ του ἔργα.

Εἶναι λυπηρὸν ὅτι ἐνῶ ἡδύνατο νὰ διακριθῇ, ἡ μετριοφροσύνη του δὲν τοῦ τὸ ἐπέτρεψεν. Τὸ τοιοῦτο συχναὶς συνέβη εἰς τοὺς Ἑπτανήσιους ποιητάς. Εἰς τὴν πρωτεύουσάν καὶ τῶν ἀηδεστέρων στιχοῦργῶν τὸ ὄνομα διατυμπανίζεται ὑπὸ τοῦ ἡμερησίου καὶ περιοδικοῦ τύπου καὶ ἐξαποστέλλεται εἰς τὴν ἀθανασίαν. Ἐγένετο τόσος θόρυβος ἐν Ἀθήναις διὰ τὰς ποιητικρορητορικὰς ἀπαγγελίας τοῦ μακαρίτου Ἀχιλλέως Παράσχου, ἐνῶ τὰ ἀριστοτεχνικὰ ἔργα τοῦ κερκυραίου Μαρκοῦ εἶναι σχεδὸν ἄγνωστα. Δὲν θέλωμεν νὰ χαρακτηρίσωμεν τὸν «Ἀλφρέδον» τοῦ Παράσχου καὶ τὰ ὁμοῖά του ὡς ὑπερρωμαντικὴν συρραφὴν ἀναμνήσεων τοῦ Βύρωνος, λέγομεν μόνον ὅτι τὰ τοιαῦτα εἶναι πομφόλυγες ἀπέναντι τοῦ ἐπικοῦ ἐκείνου «Ὀνειρου» τοῦ Μαρκοῦ.

Ἀς ἐπανέλθωμεν ὅμως εἰς τὸν Καφοκέφαλον, ὁ ὁποῖος ἔζησεν ἄγνωστος, χωρὶς νὰ γίνῃ ὁ παραμικρὸς θόρυβος περὶ τοῦ ὀνόματός του. Ἐζήσεν, ὅπως λέγει ὁ ἰταλὸς ποιητὴς ὅτι πρέπει νὰ ζῇ κανεὶς :

senza infamia e senza lode.

Ὁ Καφοκέφαλος τώρα εἶναι γέρον, ἀλλὰ γέρον θαλερός. Μέσα εἰς τὸ ψεῦδος τῆς κοινωνίας αὐτὸς κατώρθωσε νὰ ζῇ εἰς κόσμον ἰδανικόν, τὸν ὅποιον ἐσχημάτισε περὶ τοῦ, εἰς μίαν αὐταπάτην, ἡ ὅποια τὸν θέλγει ἀκόμη.

Κατὰ τοὺς τρόπους εἶναι ἀριστοκράτης. Ἐντιμὸς καὶ πτωχός, αὐστηρότατος κατὰ τὰ ἥθη καὶ ἀκατάβλητος κατὰ τὰς ιδέας καὶ τὰς πεποιθήσεις.

Ἡ ποιητικὴ του παραγωγή εἶναι μεγάλη. Χιλιάδες εἶναι οἱ στίχοι του, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀνέκδοτοι. Εἰργάσθη καθ' ὅλην του τὴν ζωὴν, ἀλλὰ ἡ ἐργασία του κεῖται ἄγνωστος καὶ ἀνεκτίμητος εἰς τὰ βῆθη τοῦ γραφείου του.

Ὁ Καφοκέφαλος, μὲ ὑψηλὰ τὸ μέτωπον καὶ εὐχαριστημένην ψυχὴν, δύναται νὰ ἐπαναλάβῃ τοὺς στίχους τοῦ γάλλου ποιητοῦ :

*L'art m' a pris tout entier, j' ai vecu solitaire
au travail sans repos. . .*

ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ

